

FUQAROLAR MUHOFAZASI. FAVQULODDA VAZIYATLARNING OLDINI OLISH VA BARTARAF ETISH VOSITALARI VA USULLARI

Eshboyev Behzod Baxtiyor o'g'li

TOSHKENT SHAHAR ICHKI ISHLAR HODIMI

behzodeshboyev42@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda fuqarolar muhofazasining asosiy vazifalari, favqulodda vaziyatlarning oldini olish, ularning oqibatlarini kamaytirish hamda bartaraf etishda qo'llaniladigan vositalar va usullar yoritilgan. Shuningdek, aholini ogohlantirish, evakuatsiya qilish, qutqaruv ishlarini tashkil etish, birinchi yordam ko'rsatish va xavfsizlik qoidalariga rioya etishning ahamiyati bayon qilingan.

Kalit so'zlar: fuqarolar muhofazasi, favqulodda vaziyat, xavfsizlik, ogohlantirish, evakuatsiya, qutqaruv ishlari, birinchi yordam, himoya vositalari, xavfni kamaytirish, aholi xavfsizligi.

Bugungi kunda tabiiy ofatlar, texnogen avariylar, yong'inlar, zilzilalar, suv toshqinlari va boshqa favqulodda vaziyatlar inson hayoti, sog'lig'i hamda iqtisodiyotga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli fuqarolar muhofazasini tashkil etish, aholini xavf-xatarlardan himoya qilish va favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik ko'rish muhim vazifalardan hisoblanadi. Fuqarolar muhofazasi aholini, moddiy boyliklarni va hududlarni turli xavflardan himoya qilishga qaratilgan tashkiliy, muhandislik, tibbiy va boshqa tadbirlar majmuasidir [1].

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish, avvalo, xavf manbalarini aniqlash va ularning yuzaga kelish ehtimolini kamaytirishdan boshlanadi. Buning uchun hududlarning tabiiy va texnogen xavflari o'rganiladi, bino va inshootlarning mustahkamligi tekshiriladi, elektr hamda gaz uskunalaridan foydalanish qoidalariga rioya qilinadi. Ishlab chiqarish korxonalarida xavfsizlik texnikasi

talablarini bajarish, uskunalarni muntazam nazorat qilish va xodimlarni maxsus tayyorgarlikdan o'tkazish avariylar xavfini kamaytiradi. Favqulodda vaziyatlar yuzaga kelishining oldini olishda zamonaviy kuzatuv va ogohlantirish tizimlari ham muhim ahamiyatga ega. Meteorologik kuzatuvlar, seysmik monitoring, avtomatik yong'in signalizatsiyasi hamda xavfli ishlab chiqarish obyektlaridagi nazorat qurilmalari xavf haqida o'z vaqtida ma'lumot olish imkonini beradi. Aholiga ogohlantirish xabarlarini yetkazilishi odamlarning xavfsiz joyga ko'chishi va zarur choralarni ko'rishiga yordam beradi [2].

Favqulodda vaziyat sodir bo'lganda, birinchi navbatda, insonlar hayotini saqlab qolish va xavfli hududda qolgan fuqarolarni himoya qilish zarur. Buning uchun qutqaruv va shoshilinch tiklash ishlari tashkil etiladi. Qutqaruvchilar maxsus kiyimlar, himoya niqoblari, nafas olish organlarini himoyalash vositalari, aloqa qurilmalari, yoritish moslamalari va qutqaruv uskunalaridan foydalanadilar. Ushbu vositalar qutqaruv ishlarining samaradorligini oshirish va xodimlarning xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Aholini xavfli hududlardan xavfsiz joylarga ko'chirish, ya'ni evakuatsiya qilish favqulodda vaziyat oqibatlarini kamaytirishning muhim usullaridan biridir. Evakuatsiya oldindan belgilangan yo'nalishlar bo'yicha, mas'ul tashkilotlar ko'rsatmalariga muvofiq amalga oshirilishi lozim. Aholi vahimaga berilmasligi, rasmiy ogohlantirishlarga amal qilishi va xavfli hududga qaytishga shoshilmasligi kerak. Zarur hollarda vaqtinchalik joylashtirish maskanlari tashkil etilib, fuqarolar oziq-ovqat, ichimlik suvi, tibbiy yordam va boshqa zarur vositalar bilan ta'minlanadi.

Favqulodda vaziyatlarda tibbiy yordam ko'rsatish ham alohida ahamiyatga ega. Jabrlanganlarga imkon qadar tez birinchi yordam ko'rsatish, ularni xavfsiz hududga olib chiqish va tibbiyot xodimlariga topshirish lozim. Bunda yordam ko'rsatuvchi shaxs avvalo o'z xavfsizligini ta'minlashi kerak. Yong'in,

kimyoviy moddalarning tarqalishi yoki radiatsiyaviy xavf mavjud bo'lgan joylarda maxsus tayyorgarliksiz xavfli hududga kirish mumkin emas [3].

Fuqarolar muhofazasining samaradorligi aholining bilim va ko'nikmalariga ham bog'liq. Shu sababli ta'lim muassasalari, korxonalar va mahallalarda favqulodda vaziyatlarda harakat qilish bo'yicha o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish zarur. Zilzila vaqtida xavfsiz joyni tanlash, yong'in sodir bo'lganda evakuatsiya yo'nalishidan foydalanish, ogohlantirish signallarini tushunish va favqulodda xizmatlarga murojaat qilish tartibini bilish insonlarning xavfsizligini oshiradi. Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish jarayonida davlat tashkilotlari, qutqaruv xizmatlari, tibbiyot muassasalari, mahalliy boshqaruv organlari va fuqarolar o'rtasidagi hamkorlik muhim hisoblanadi. Vazifalarni aniq taqsimlash, tezkor axborot almashish va mavjud resurslardan oqilona foydalanish qutqaruv ishlarini samarali tashkil etishga yordam beradi. Favqulodda vaziyatdan keyin esa zarar ko'rgan infratuzilmani tiklash, hududlarni xavfsiz holatga keltirish va aholini zarur yordam bilan ta'minlash ishlari amalga oshiriladi [4].

Xulosa.

Fuqarolar muhofazasi aholi hayoti va sog'lig'ini favqulodda vaziyatlardan himoya qilishning muhim tizimidir. Favqulodda vaziyatlarning oldini olish uchun xavflarni oldindan aniqlash, texnik xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, ogohlantirish tizimlarini takomillashtirish va aholini muntazam o'qitish zarur. Favqulodda vaziyat sodir bo'lganda esa tezkor qutqaruv ishlari, evakuatsiya, tibbiy yordam va himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish insonlar hayotini saqlab qolishga xizmat qiladi. Har bir fuqaroning xavfsizlik qoidalarini bilishi va mas'uliyat bilan harakat qilishi favqulodda vaziyatlar oqibatlarini kamaytirishda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Fuqaro muhofazasi to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasining "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi. Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. — Toshkent.
4. Nigmatov I., Tojiyev M. Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi. — Toshkent.
5. Yormatov G'.Y., Isamuxamedov Yo.U. Mehnatni muhofaza qilish. — Toshkent.